

Tento projekt je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

Regionální konference a kulatý stůl – Děti a dospívající v adiktologických službách

ŠEJVL, J., MIOVSKÝ, M.

Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta, Univerzita Karlova v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze

Citace: Šejvl, J., Miovský, M. (2013). Regionální konference a kulatý stůl – Děti a dospívající v adiktologických službách. *Adiktologie*, 13(1), 73–76.

Dne 22. 11. 2012 proběhla v Lékařském domě v Praze 2 regionální konference a kulatý stůl projektu Síťování vědecko-výzkumných kapacit a cílený rozvoj spolupráce mezi vysokými školami, veřejnou správou, soukromým a neziskovým sektorem v adiktologii (NETAD), CZ.107/2.4.00/17.0111, který je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky, nazvaná Děti a dospívající v adiktologických službách. Regionální konference byla propojená s vyhlášením vítězů již VIII. ročníku Ceny adiktologie.

Konferenci pořádala Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze pod záštitou náměstka primátora hl. m. Prahy Mgr. Ivana Kabického, ředitelky Všeobecné fakultní nemocnice v Praze Mgr. Dany Juráskové, Ph.D., a děkana 1. LF UK v Praze prof. MUDr. Aleksiho Šeda, DrSc.

Regionální konference se věnovala velmi specifické oblasti práce v adiktologických službách. Obsahová náplň konference byla rozdělena do čtyř samostatných bloků, které byly vzájemně propojeny a navazovaly na sebe tak, aby podaly ucelený náhled na problematiku péče o děti a dospívající, kteří vykazují znaky látkové závislosti.

Stejně tak, jako diskutujeme o tom, že je více a více zřetelné, že absence gerontologické péče v oboru adiktologie je vážný problém, musíme říci, že absence dětské a dorostové péče v našem oboru má dalekosáhlé negativní důsledky. Samozřejmě, že jsme měli a máme mnoho problémů v oboru, a samozřejmě, že pokud bojujeme o holou existenci některých jádrových segmentů naší ambulanci a lůžkové péče, zbývá jen malá kapacita na novinky. Ale dětská

a dorostová péče není novinka a tento problém necháváme již příliš dlouho nedostatečně řešený. Ačkoli např. naše klinika „zdedila“ historii Apolináře, oddělení, ve kterém vznikl specializovaný provoz pro dětskou péči již v roce 1967 (bohužel později byl provoz přerušeno), je tento problém stále aktuální a nepodařilo se formulovat žádné adekvátní systémové návrhy řešení v oblasti koncepce péče. Obrovskou prací, kterou odvádějí někteří kolegové v terénu v ambulancích, některá školská zařízení pokoušející se v poměrně improvizovaných podmínkách o kvalitní péči, první specializovaný detox Pod Petřínem v Praze, pokus Michala Chytrého s ambulantním provozem před několika lety, pokus o péči o děti uživatelů léčících se v terapeutické komunitě Karlov v Sananimu a mnohé další. Téma tedy žije, je reflektováno a je mnohými chápáno jako naléhavé, ale to je nyní již málo. Musíme učinit další krok. Je nutné položit si několik otázek a pokusit se zodpovědět ty, které nás od dalších kroků dělí. K tomu sloužilo připravené sympozium *Současnost a budoucnost adiktologické péče o děti a dorost*. Nečinili jsme si nárok odpovědět vyčerpávajícím způsobem na všechny otázky, ani vyčerpávat posluchače či přednášející. Naším cílem bylo vyprovokovat diskusi, chceme, aby takto zahájená diskuse vedla k formulaci předpokladů jak situaci zlepšit. Jak – v rámci našeho oboru – vtisknout první tvar budoucí sítě specializovaných zařízení pro děti a dorost a pojmenovat si, co vše potřebujeme vědět, co vše bychom si ještě měli ověřit, zjistit, diskutovat a připravit. Možná si také říci, jak dlouhá ta cesta má nebo může být a co nás na ní může čekat a co od ní čekáme na jejím konci my, případně jaké alespoň vidíme první milníky.

Došlo do redakce: 26 / ÚNOR / 2013

Přijato k tisku: 1 / BŘEZEN / 2013

Korespondenční adresa: Mgr. Jaroslav Šejvl / sejvl@adiktologie.cz / Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta, Univerzita Karlova v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze, Apolinářská 4, 128 00 Praha 2

Tento projekt je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

Kromě pozvaných přednášejících, kteří se věnovali danému tématu, byla klíčovým momentem panelová diskuse. Ta byla reprezentativně zastoupena kolegy napříč různými službami i profesemi. Všem těmto kolegům jsme položili následující otázky, které by nám měly pomoci ve výše naznačeném diskurzu:

a/ Čím je (pokud vůbec je) dětská a dorostová adiktologie specifická? Čím se (pokud vůbec) odlišuje např. od dětské psychiatrie a v čem vidíme její jedinečnost?

b/ Jak vůbec dokážeme (pokud to dokážeme) charakterizovat dětskou a dorostovou adiktologii?

c/ Umíme reagovat na výtky či návrhy, že bychom měli být maximálně obezřetní, pokud jde o ústavní léčbu, kde mimo detoxu a urgentní medicíny narážíme na obrovské problémy dané vlastnostmi cílové skupiny – rodina je klíčový faktor, který ústavní léčbou můžeme ještě více narušit či minimálně s ním nevhodně interferovat. A co výchova? Co vzdělávání? Jak je zajistit v léčbě?

d/ Jsou děti opravdu tak často klinicky ve stavu indikovaném k léčbě v pravém smyslu, nebo hlavně „zlobí“ a potřebují více jiné složky než skutečnou léčbu?

e/ Jak by měla/mohla vypadat dětská péče? Co by měla určitě obsahovat a mít? Co může obsahovat a mít a čeho se vyvarovat při jejím designování? Co jsou rizika s ní spojená a kde můžeme necitlivým přístupem napáchat více škody než užítku?

f/ Jak by měla/mohla vypadat síť dětských zařízení v našem oboru v budoucnu? Umíme si to představit? Máme alespoň fantazii?

g/ Čím bychom měli začít? Jak by měly/mohly vypadat první kroky?

Regionální konference obsahovala 4 následující odborné bloky.

● BLOK Č. 1 – DESKRIKCE SOUČASNÉ SITUACE

První blok se tematicky věnoval problematice deskripcie současné situace péče o děti a dospívající, kteří užívají návykové látky.

Úvodní příspěvek přednesli Mgr. Lenka Štátná, Ph.D., a prof. PhDr. Michal Miovský, Ph.D., z Kliniky adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze. Jejich sdělení bylo zaměřeno na období dětství a dospívání, které je charakterizováno jako období velkých a náhlých změn, plné mnoha vývojových milníků a citlivé vůči vnějším vlivům. Toto období může zahrnovat různý rozsah let v lidském vývoji, většinou jde o období od narození do 18 let, kdy jedinec dosahuje zletilosti. Zdraví a vývoj dospívajících ovlivňuje v současnosti mj. syndrom rizikového chování, jehož součástí je také užívání návykových látek. Tato oblast je zmapována jak dotazníkovými studiemi, tak také údaji o klientech protidrogových služeb. Česká republika kopíruje celoevropský trend, který spočívá v poklesu zkušeností s nelegálními drogami včetně konopných látek. V USA byl zjištěn výrazný pokles v kouření cigaret a pití alkoholu mezi dospívajícími a nárůst v užívání jiných tabákových produktů, konopných látek a léků na předpis. Příspěvek bude tedy zaměřen především na školní a populační studie provedené u nás a v zahraničí.

Na tento příspěvek navázal MUDr. Marian Koranda, který pracuje jako primář v Nemocnici Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze. Jeho příspěvek se týkal funkčnosti Dětského a dorostového detoxikačního centra (dále jen „DaDDC“), které vzniklo v září 2003. Cílovou populací, pro kterou je DaDDC určeno, jsou nejen děti a mládež do ukončeného 18. roku života, jež splňují

dle kritéria podle MKN-10 podmínky pro označení závislosti na psychotropních látkách, ale i problémový uživatel či experimentátor s alkoholovými i nealkoholovými drogami. DaDDC nabízí v současné době komplexní program péče – systematické propojení s rodinou, školou a zajištění následné léčby po ukončení terapie ve státních i nestátních zařízeních. Po dobu minimálně jednoho roku od zahájení spolupráce s pacientem (rodinou) sleduje zdravotní tým úspěšnost terapie. Tým rovněž zajišťuje spolupráci s kurátory a školou. Příspěvek byl zaměřen na vyhodnocení počtu pacientů DaDDC a na vývojové trendy, s typem aplikované drogy a stupněm závislosti. Prezentovaná data jsou porovnána s dalšími zeměmi EU.

Posledním přednášejícím byl v tomto prvním bloku doc. MUDr. Ivo Paclt, CSc., z Psychiatrické kliniky 1. LF UK a VFN v Praze, který přednesl příspěvek, v němž shrnoval zkušenosti ambulantního a lůžkového zařízení pro děti a dorost s diagnostikou a léčbou hyperkinetické poruchy a poruch chování s počínající závislostí na návykových látkách. Těžiště příspěvku bylo položeno do definování možností farmakoterapie a psychoterapie základních poruch jako výchozího přístupu k následné specializované adiktologické léčbě, která je již prováděna mimo pracoviště psychiatrické kliniky. Autor příspěvku dále akcentoval problematiku specializovaných pracovišť a jejich extrémního nedostatku (pedopsychiatrické ambulance, cílená farmakoterapie dětského a dorostového věku, adiktologická pracoviště pro děti a dorost, detoxifikační zařízení). Rovněž se zabýval vizí, že pokud nedojde k navýšení počtu uvedených zařízení, lze si jen těžko představit kvalitní péči o uvedené pacienty; a to včetně problému nedostatečného vyhodnocení účinku léčby a jeho porovnání s investovanými finančními prostředky s tím, že od povšechných proklamací a obecných formulací výsledků léčení je třeba přejít ke konkrétnímu hodnocení u každého jednotlivého pacienta.

● BLOK Č. 2 – STATUS QUO V ÚSTAVNÍ PÉČI

Druhý blok příspěvků byl tematicky zaměřen na status quo ústavní péče o děti a dospívající – perspektiva. První příspěvek bloku přednesl Mgr. Marek Stránský z Komunitního oddělení Křešín Výchovného ústavu Klíčov. Představil posluchačům profil běžného klienta s nařízenou ústavní výchovou, kterou je zpravidla sedmnáctiletý dospívající z neúplné rodiny s problémy typu záškoláctví, nerespektování autorit (matky), páchající drobnou či závažnější trestnou činností, zneužívající pravidelně větší množství alkoholu a konopných drog. Následně představil náplň práce Komunitního oddělení Křešín, které se zaměřuje na práci s jednou výchovnou skupinou, tzn. max. s 8 dětmi. Charakter a skladba programu, který klienti podstupují, je zaměřen na jednoduché pracovní činnosti. Oddělení se snažilo inspirovat práci se závislými v terapeutických komunitách a jeho pracovníci se zaměřují na dlouhodobější pobyty (pobyty trvající 7 měsíců a déle). Systém hodnocení dětí je bodový s využíváním sankcí. Oddělení Křešín je umístěno v malé obci na rozhraní Středočeského kraje a kraje Vysočina. Lokace oddělení úzce souvisí s velkou náročností pro zaměstnance v případě mimořádných situací (zdravotní i bezpečnostní pomoc není v přímém dosahu). K dobrým výsledkům, kterých se pracovníkům daří dosahovat, patří nepochybně intimní, rodinná atmosféra oddělení, umožňující klientům navázat vztahy s pracovníky. Slabým místem této práce je nedostatek času, personálu, peněz a v neposlední řadě i ne-

dostatek ochoty rodičů ke spolupráci. Překonání slabých míst pomáhá zajišťovat více práce s rodinami, kde leží hlavní zdroj problémů.

Druhým přednášejícím v bloku byl ředitel Výchovného ústavu, střední školy a školní jídelny v Jindřichově Hradci (dále jen „VÚ“) Mgr. Pavel Vítkovský. Ten se ve svém příspěvku zaměřil na možnosti řešení drogové problematiky u dívek umístěných v ústavu. Nastínil zákonné možnosti zařízení pro výkon ústavní výchovy při práci s dětmi ohroženými drogovou závislostí (ve smyslu zákona č. 109/2002 Sb., vyhláška č. 438/2002 Sb.). Ke specifickým možnostem zařízení patří i umístění dítěte do uzavřeného režimu, individuální a skupinová terapie, zátěžové pobyty, zapojení dívek do zájmové činnosti, spolupráce s psychiatrickou léčebnou (DETOX), spolupráce s terapeutickými komunitami, spolupráce s OSPOD¹, spolupráce s rodiči. Mezi nejběžnější problémy v rodině dětí s drogovou závislostí umístěných ve VÚ patří:

- 1/ otec s rodinou nežije, matka nezvládá výchovu,
- 2/ matka problémy s alkoholem,
- 3/ péči zajišťují prarodiče, nezvládají výchovu,
- 4/ problematický nový partner rodiče a
- 5/ násilí v rodině.

Ve VÚ byly identifikovány tyto nejčastější příčiny nezájmu rodičů o dívku: i) prostý nezájem, ii) obava z negativního ovlivňování sourozenců, iii) zklamání (nejčastěji autoritářský otec), tj. ztracení, iv) strach z dívky – zkušenosti s agresivitou zejména vůči matce, v) bezradnost – vyčerpání (selhaly snahy o pomoc), vi) rodiče mají nové rodiny anebo vii) dívka překáží.

● BLOK Č. 3 – Ostatní lékařské odbornosti v adiktologické péči

Tematicky zaměřený na možnosti zapojení jiných odborností do adiktologické péče o děti a dorost. V tomto náhledu se jednalo zejména o zapojení jiných medicínských (lékařských) odborností, které mohou participovat na adiktologické péči. První přednášející byla prof. MUDr. Hana Papežová, CSc., vedoucí Centra pro poruchy příjmu potravy Psychiatrické kliniky 1. LF UK a VFN v Praze. Cílem sdělení bylo podat ucelenou a validní informaci o konkrétních postupech při řešení společné problematiky Centra pro poruchy příjmu potravy a oboru adiktologie. Centrum pro poruchy příjmu potravy již několik let spolupracuje s Klinikou adiktologie, a to jak v oblasti výzkumu, tak i v klinické praxi a výuce. Poruchy příjmu potravy mají se závislostmi na návykových látkách některé společné faktory, ale i cíle v primární i sekundární prevenci, a „společným“ je především neurotransmiterový dopaminergní „reward“ systém i některé společné psychotherapeutické a obecně léčebné postupy. Obecná znalost odborníků z oboru adiktologie o problematice poruch příjmu potravy je základním faktorem pro úspěšnou a rozvíjející se společnou spolupráci.

Na tento příspěvek navázal MUDr. Pavel Kabíček, CSc., který pracuje na Klinice dětského a dorostového lékařství 1. LF UK a VFN v Praze. Ten se zabýval abúzem alkoholu, který je závažnou součástí syndromu rizikového chování dospívajících. Způsob epizodického excesivního pití vedoucího k rychlé alteraci stavu (binge drinking), který je v poslední době u adolescentů častý, přináší

zdravotní komplikace. V roce 2011 byla na 27 dětských odděleních provedena retrospektivní studie, která se zabývala hospitalizacemi dospívajících z důvodu akutní intoxikace (2006–2010). Intoxikace alkoholem činily 84 % celkového počtu intoxikací. V průběhu 5 let stoupl jejich roční počet o 22 %. Zvýšil se podíl děvčat z 42 % na 45 %. Část dospívajících měla s alkoholovou intoxikací i toxikologický nález nelegální drogy. S akutní intoxikací byly spojeny další komplikace (úrazy, psycho-sociální problematika). Po stabilizaci stavu intoxikovaného adolescenta by měla následovat adekvátní krátká intervence s rozбором závažnosti abúzu a poukazem na nebezpečnost tohoto chování.

● BLOK Č. 4 – ETICKÉ ASPEKTY ADIKTOLOGICKÉ PÉČE

Poslední blok regionální konference se zaměřil na děti, návykové látky a etické aspekty práce s nimi. Úvod do problematiky otevřela PaedDr. Martina Richterová-Těmínová z o. s. Sananim. Cílem jejího příspěvku bylo podat ucelenou informaci z oblasti etických dilemat, která velmi úzce souvisí s léčbou a péčí o děti, které užívají návykové látky, a kdy tato etická dilemata velmi úzce souvisí s hledáním hodnotových východisek v adiktologii. Cílem příspěvku nebylo najít jediné správné řešení, ale nabídnout jeden z možných pohledů na péči o děti a dospívající právě z pohledu etiky a etických paradigmat, stejně jako z oblasti práv a povinností všech zúčastněných subjektů, které působí v adiktologickém procesu. Autorka v příspěvku položila celou řadu velmi komplikovaných otázek – mimo jiné i tyto: Kdo je opravdu klientem služeb pro děti? Jak můžeme podpořit rodičovské kompetence? Cílem tedy bylo nenásilnou a interaktivní formou seznámit posluchače s etickými aspekty práce s dětmi a dospívajícími a vtáhnout je do diskuse na toto téma. Poslední přednášející konference byla PhDr. Ilona Preslová, rovněž z o. s. Sananim. Příspěvek vycházel především z praxe ambulantního zdravotnického zařízení nestátní neziskové organizace, která poskytuje služby drogově závislým uživatelům, ale i z dosavadních zkušeností projektů zaměřených na práci s dítětem závislých rodičů. Příspěvek se zabýval vývojem a změnami tohoto oboru, ale také specifiky klientely, a to jednak dětí a mladistvých užívajících návykové látky a jednak klientely závislých rodičů, především těhotných žen a závislých matek a souvislostmi se změnami na drogové scéně. Autorka se zabývala možnostmi léčby a pomocí pro tyto jednotlivé cílové podskupiny, vysvětlila zásadní význam indikačních kritérií a rizika neúspěšné léčby a dopady pro dítě a celé rodinné okolí. Rovněž zmínila zcela specifickou roli závislých otců v léčbě samotné, dále jejich vliv na úspěšnost léčby partnerek a v péči o dítě. Věnovala se specifickému vývoji dětí závislých rodičů s ohledem na typ zneužívané látky, dále pak psychosociálnímu vývoji těchto dětí a rizikům s ohledem na možné rizikové chování v jejich dospívání. Závěr příspěvku byl věnován rozsahu této problematiky v České republice.

Po skončení regionální konference na ni navazoval kulatý stůl s názvem Současnost a budoucnost adiktologických služeb pro děti a dorost. Panelovou diskusi moderoval prim. MUDr. Petr Popov, MHA, 1. zástupce přednosty Kliniky adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze. Cílem panelové diskuse bylo nabídnout účastníkům konference reakci na přednášky, které byly při regionální konferenci předneseny – podělit se s ostatními o vlastní zkušenosti, dovednosti a postoje k jednotlivým problematikám.

1/ Orgán sociálně-právní ochrany dětí ve smyslu zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů.

Tento projekt je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

Hlavními diskutujícími panelového programu byli PaedDr. Martina Richterová-Těminová (Sananim), Mgr. Helena Fialová (Magdaléna, o. p. s.), PhDr. Josef Radimecký, Ph.D., MSc., (White Light), PhDr. et Mgr. Dagmar Krutilová a Mgr. Renata Jakubcová (P-Centrum), MUDr. Jarmila Šmoldasová, MUDr. Martina Hunková a MUDr. Daniela Jelenová (Dětská ambulance Psychiatrické kliniky FN Olomouc), Mgr. Jindřich Vobořil (Národní protidrogový koordinátor), Mgr. Marek Stránský (VÚ a SVP Klíčov), Mgr. Bc. Jana Nožířová, DiS., (vedoucí oddělení prevence ZSP MHMP) a PhDr. Jana Zapletalová (Asociace školní psychologie).

● PO SKONČENÍ PANELOVÉ DISKUSE BYLA VYHLÁŠENA CENA ADIKTOLOGIE 2012

Hlavním posláním Ceny adiktologie je ocenit ty, kteří se nejvíce zasloužili o rozvoj oboru, k jeho zviditelnění přispěli zásadním způsobem svou klinickou či výzkumnou prací, a kteří mu odevzdali více než jiní. Není tedy pouze jakousi „síní slávy“, je rovněž lidským i profesním poděkováním těm, kteří oboru adiktologie věnovali a věnují své úsilí a tvrdou práci. Adiktologie není oborem jednodu-

Laureáti roku 2012: ředitelka olomouckého P-Centra PhDr. et Mgr. Dagmar Krutilová s Cenou „Kiron“ za projekt „Dokážu to?“ a doc. RNDr. Lumír Ondřej Hanuš, DrSc., Dr.h.c., vítěz Ceny adiktologie

chým a často ani veselým, či dokonce vděčným. Je oborem, který neměl jednoduchou cestu a pozici, a přitom je to obor, který v moderní společnosti zasahuje obrovské množství lidí; návykové látky a zdraví škodlivé návyky často zásadním způsobem mění osudy mnoha jednotlivců i celých rodin, či dokonce sociálních skupin. Cenou adiktologie chceme osobnostem oboru vyjádřit nejen díky za to, co pro ostatní dělali a dělají, ale i za jejich osobní postoje, názory a hodnoty, které prosazují a svojí prací vyjadřují. V tomto smyslu má Cena adiktologie být též určitou reflexí oboru samotného směrem dovnitř a má současně kolegům v jiných oborech i širší veřej-

nosti ukázat, koho a proč si v naší odborné obci vážíme a kam se jako obor vyvíjíme.

Cenu udělují společně Klinika adiktologie 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze spolu se Společností pro návykové nemoci České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně. Nad regulérností procesu, a současně s aktivní rolí v oblasti nominace a samotného hlasování, bdí tzv. Rada Ceny adiktologie, která je složena z různých odborníků reprezentujících významné instituce v našem oboru. Její složení má též symbolicky zdůraznit mezioborový charakter adiktologie a šíří, jakou náš obor prostupuje celou společností v různých průmětech od roviny klinické, výzkumné až po rovinu trestněprávní a kriminologickou.

V roce 2012 vstoupila Cena adiktologie do dalšího dějství. Rozhodnutí, učiněné roku 2011, spojit její udělení se specializovaným sympoziem zaměřeným na nějaký významný a aktuální problém, se ukázalo být šťastným a užitečným rozhodnutím. Proto v roce 2012 bylo její vyhlášení spojeno s již zmiňovanou regionální konferencí.

Letošní Cenu adiktologie získal po hlasování Rady Lumír Hanuš, špičkový chemik, pracující na prestižní Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě a v celosvětově známém a velice úspěšném týmu prof. Mechoulama. Cenu Kiron získalo P-centrum v Olomouci za svůj program „Dokážu to?“, a je skvělé, že takové nápady a takováto realizace jsou v našem oboru přítomny i v tak těžkých ekonomických dobách, jaké zažíváme. Ocenění snad mohou být alespoň trochu inspirací a potěšením, že stále je hodně toho, co se v našem oboru daří a stojí za pozornost a ocenění.

● ZÁVĚR

Regionální konference a kulatý stůl nastavily otázky pro oblast adiktologických služeb, které je pro další rozvoj nezbytně nutné odpovědět. Stejně jako otázky týkající se péče o děti a dospívající čeká nás i otevření adiktologické problematiky v oblasti gerontologie. Tato témata byla dlouhá léta tabu, nám nezbyvá než doufat, že se nám pomocí tohoto projektu podařilo otevřít zásadní téma, které náš obor významným způsobem obohatí.

Projektová příloha

Sítování vědecko-výzkumných kapacit a cílený rozvoj spolupráce mezi vysokými školami, veřejnou správou, soukromým a neziskovým sektorem v adiktologii (NETAD)

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/2.4.00/17.0111

Období realizace: od 07/2011 do 06/2014

Realizátor: Univerzita Karlova v Praze, 1. lékařská fakulta, Klinika adiktologie (www.adiktologie.cz)

Partneři:

A.N.O., ASOCIACE NESTÁTNIÍCH ORGANIZACÍ (www.asociace.org)

Sdružení Podané ruce, o. s. (www.podaneruce.cz)